[This question paper contains 4 printed pages]

Roll No.	

ASME-23-SKT-II
SANSKRIT (PAPER-II)
संस्कृतम् (द्वितीयं प्रश्नपत्रम्)

Time Allowed : 3 Hours [Maximum Marks : 100

समय: होरात्रयम् (घंटा-त्रयम्) अधिकतमा: अङ्का: 100

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS
प्रश्नपत्र-सम्पृक्ता: विशेषनिर्देशा:

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions.
कृपया प्रश्नोत्तरलेखनपूर्वं निम्नलिखितनिर्देशा: सावधानतया पठनीया:

1. **There are EIGHT questions divided in TWO Sections.**
   खण्डद्वयेषु विभाजिता: अष्टौ प्रश्ना: ।

2. **Candidate has to attempt FIVE questions in all.**
   परीक्षार्थिभि: पञ्चैव प्रश्ना: समाधेया: ।

3. **Question Nos. 1 and 5 are compulsory and out of the remaining, THREE are to be attempted choosing at least ONE question from each Section. The number of marks carried by a question/part is indicated against it.**
   प्रश्नसंख्या 1 तथा 5 अनिवार्ये । शेषप्रश्नेषु त्रयाणां समाधानं प्रदेयम् । तत्र प्रत्येकखण्डात् एकम् अवश्यं करणीयम् । प्रत्येकप्रश्नस्य तस्य भागस्य च अङ्का: तत्रैव निर्दिष्टा: ।

4. **Question Nos. 1, 5 and 8 must be answered in SANSKRIT and the remaining questions must be answered either in SANSKRIT or in the medium authorized in the Admission Certificate. Answer written in SANSKRIT must be in Devanagari script. Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to.**
   प्रश्नसंख्या 1, 5 तथा 8 संस्कृतभाषयैव समाधेया: । शेषप्रश्नानां समाधानं यथेच्छं संस्कृतभाषया अथवा प्रवेशपत्रे स्वीकृत-भाषया करणीयम् । संस्कृतभाषा देवनागरी-लिप्या एव लेखनीया । प्रश्नोत्तरस्य शब्दसीमा यदि क्वापि निर्धारिता तर्हि सा सीमा पालनीया ।

5. **Attempts of questions shall be counted in sequential order. Unless struck off, attempt of a question shall be counted even if attempted partly. Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.**
   प्रश्नक्रमानुसारमेव क्रमेण प्रश्नोत्तराणि प्रदेयानि । यदि उत्तरपुस्तिकायां किमपि पृष्ठं रिक्तं (अलिखितं) स्यात् तर्हि तत्र स्पष्टरूपेण अनुलोम-विलोमरेखा (x) विधेया । अंशत: प्रदत्तं प्रश्नोत्तरमपि संपूर्णप्रश्नोत्तरवत् परिगणितं भविष्यति ।

6. **Re-evaluation/Re-checking of answer-book of the candidate is not allowed.**

   परीक्षार्थिन: उत्तरपुस्तिकाया: पुनर्मूल्याङ्कनस्य पुनर्निरीक्षणस्य वा अनुमतिर्नास्ति ।

खण्ड-A / Section-A

1. अधोनिर्दिष्टानां विषयाणां पर्यालोचनं सोदाहरणं प्रत्येकं सार्धशतेन (150) शब्दैः संस्कृतभाषयैव देवनागरीलिप्यामेव च विधीयताम् :- $4 \times 5 = 20$

    (i) शुकनासोपदेशस्य साम्प्रतिकमुपादेयत्वं विशद्यताम् ।

    (ii) नैषधीयचरितस्य महाकाव्यत्वं विविच्यताम् ।

    (iii) नवसर्गगते माघे नवशब्दो न विद्यते — सूक्तिमेतां सयुक्तिकं सोदाहरणञ्च प्रतिपाद्यताम् ।

    (iv) स पिता पितरस्तासां केवलं जन्महेतवः — इति वचसः आशयः राजधर्मदृशा विविच्यताम् ।

2. अधोनिर्दिष्टानां विषयाणां सारगर्भितां समीक्षां कुरुत : –

    (a) कौटिलीयार्थशास्त्रे वर्णितानां राजधर्मविषयकसिद्धान्तानां समकालिकमुपादेयत्वम् । 10

    Examine the contemporary significance of the ideas of good governance depicted in Kauṭilīya Arthaśāstra.

    (b) ईशावास्योपनिषद्दृष्ट्या विद्याद्वयस्य ज्ञानमुभयं सह अपेक्षितम् । 10

    Discourse on simultaneous knowledge of two types of Vidyā are essential as per Īśāvāsyopaniṣad.

3. अधस्तात् निर्दिष्टानां विषयाणां समीक्षा विधेया:-

    (a) अविश्रमोऽयं लोकतन्त्राधिकारः — इत्युक्तिं साम्प्रतिकपरिप्रेक्ष्ये सयुक्तिकं विशदयत । 10

    Explain the statement-अविश्रमोऽयं लोकतन्त्राधिकारः in the light of modern perspective.

    (b) रत्नावलीनाटिकायाः वैशिष्ट्यम् उपादेयत्वञ्च निरूप्यताम् । 10

    Reveal the specialty and utility of Ratnāvalīnāṭikā.

4. संस्कृतभाषयैव देवनागरीलिप्यामेव अधोलिखितयोः सङ्क्षिप्तटिप्पणी लिख्यताम्: -

    (a) नीतिशतकम् 10

    (b) मेघदूतम् 10

खण्ड-B / Section-B

5. संस्कृतभाषायैव देवनागरीलिप्यामेव च सार्धशतेन (150) शब्दैः सान्वयं व्याख्यायताम् :- Explain with Anvaya to the following verses in 150 words by using Devanagari script in the Sanskrit language only.

(a) दिक्कालाद्यनवच्छिन्नानन्तचिन्मात्रमूर्तये । **10**
स्वानुभत्येकमानाय नमः शान्ताय तेजसे ।।

(b) उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान्निबोधत । **10**
क्षुरस्य धारा निशिता दुरत्यया दुर्गं पथस्तत्कवयो वदन्ति ।।

6. अधस्तनेषु पद्येषु कयोश्चिद् द्वयोः व्याकरणात्मकटिप्पणीसहितं हिन्दीभाषायाम् अथवा आङ्ग्लभाषायाम् अनुवादो विधीयताम्:- **2×10 =20**

Translate into Hindi or English any two of the following verses with grammatical remarks: -

(a) यथाविधिहुताग्नीनां यथाकामार्चितार्थिनाम् ।
यथापराधदण्डानां यथाकालप्रबोधिनाम् ।।

(b) श्रियः पतिः श्रीमति शासितुं जगज्जगन्निवासो वसुदेवसद्मनि ।
वसन् ददर्शावतरन्तमम्बराद्धिरण्यगर्भाङ्गभुवं मुनिं हरिः ।।

(c) रसैः कथा यस्य सुधावधीरणी नलः स भूजानिरभूद्गुणाद्भुतः ।
सुवर्णदण्डैकसितातपत्रितज्वलत्प्रतापावलिकीर्तिमण्डलः ।।

7. अधस्तनेषु पद्येषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रसङ्गसन्दर्भनिर्देशपूर्वकं व्याख्या क्रियताम्:- **2×10 =20**

Explain with reference to the context any two of the following:

(a) बलाबले चैतासां हेतुभिरन्वीक्षमाणान्वीक्षिकी लोकस्योपकरोति व्यसनेऽभ्युदये च बुद्धिमवस्थापयति प्रज्ञावाक्यक्रियावैशारद्यं च करोति ।

(b) गुरूपदेशश्च नाम पुरुषाणामखिलमलप्रक्षालनक्षममजलस्नानम्, अनुपजातपलितादिवैरूप्यमजरं वृद्धत्वम्, अनारोपितमेदोदोषं गुरूकरणम् ,अतीतज्योतिरालोकः, नोद्वेगकरः प्रजागरः ।

(c) गर्भेश्वरत्वमभिनवयौवनत्वमप्रतिमरूपत्वममानुषशक्तित्वं चेति महतीयं खल्वनर्थपरम्परा सर्वा । अविनयानामेकैकमप्येषामायतनम्,किमुत समवायः ।

8. अधोनिर्दिष्टानां व्याख्या नागराक्षरैः साहित्यिकसौन्दर्यं निर्दिश्य प्रसङ्गसन्दर्भान्वयनिर्देशपूर्वकं संस्कृतभाषायामेव विधेया:-

Explain with Anvaya, reference to the context any of the following in Sanskrit by using Devanagari script:

(a) यात्येकोऽस्तशिखरं पतिरोषधीनामाविष्कृतोऽरुणपुरःसर एकतोऽर्कः । 10
तेजोद्वयस्य युगपद्व्यसनोदयाभ्यां लोको नियम्यत इवात्मदशान्तरेषु ॥

अथवा

तत्कालं प्रियजनविप्रयोगजन्मा
तीव्रोऽपि प्रतिकृतिवाञ्छया विसोढः।
दुःखाग्निर्मनसि पुनर्विपच्यमानो
हृन्मर्मव्रण इव वेदनां तनोति ॥

(b) किं भीमसेनो जमदग्निपुत्रः कुन्तीसुतो वा दशकन्धरो वा । 10
एषोऽहं गृहीत्वा केशहस्ते दुःशासनस्यानुकृतिं करोमि ॥

अथवा

सतां केनापि कार्येण लोकस्याराधनं व्रतम् ।
यत्पूरितं हि तातेन मां च प्राणांश्च मुञ्चता ॥

****